

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора економічних наук, професора
Філіппової Світлани Валеріївни
на дисертацію Ду Ханьюй на тему
«Управління формуванням бізнес-моделі освітньої послуги в
умовах глобалізації», подану на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та
адміністрування»**

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена трансформаційними процесами, що відбуваються на світовому та національному ринках освіти. У сучасних умовах стрімкої цифровізації, посилення глобальної конкуренції та зростання попиту на гнучкі, інноваційні освітні формати виникає потреба у нових підходах до управління формуванням бізнес-моделей в сфері освіти. Освітня послуга перестає бути виключно соціальним продуктом і дедалі частіше розглядається як стратегічний інструмент закладу освіти, що потребує ефективного комерційного і технологічного забезпечення.

Особливої актуальності тема набуває в контексті розвитку бізнес-освіти, яка має забезпечити підготовку фахівців, здатних адаптуватися до умов глобального ринку. Водночас управління формуванням бізнес-моделі освітньої послуги вимагає врахування міжнародного досвіду, технологічних інновацій та специфіки локального середовища, що є надзвичайно важливим для країн із динамічно змінюваною освітньою політикою, зокрема для України. В цьому контексті дослідження є своєчасним і має практичну значущість для вдосконалення стратегій розвитку освітніх установ в умовах глобалізації та підтверджує актуальність проведеного Ду Ханьюй наукового дослідження.

Дисертація має практичну спрямованість та пов'язана з науково-дослідними роботами, реалізованими згідно плану фундаментальних та прикладних наукових розробок Харківського національного університету радіоелектроніки. За науково-дослідною темою «Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку та економічної безпеки суб'єктів господарювання» (номер державної реєстрації 0122U000510) здобувачем було визначено сутність і місце бізнес-освіти в системі освітніх послуг (довідка № 50.03/19-32 від 09.01.2025 р.).

Отримані здобувачем науково-практичні результати за зазначеним науковим дослідженням подані у дисертаційній роботі. Таким чином, тематика дисертації та викладені пропозиції й висновки є актуальними і мають науково-теоретичне та практичне значення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність та новизна

Аналіз змісту і структури роботи дає підстави для висновку про те, що дисертація є самостійною та цілком завершеною працею. Автор володіє методами наукових досліджень, що дозволили на високому рівні вирішити певні теоретичні і практичні проблеми, які мають суттєве значення в контексті управління формуванням бізнес-моделі освітньої послуги в умовах глобалізації.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертації, мають високий рівень обґрунтованості. Їхня достовірність зумовлена послідовним і логічним викладенням матеріалу. Для цього здобувачем проаналізовано значну кількість інформаційних джерел, серед яких законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, звіти Міністерства освіти і науки України, міжнародні рейтинги, ресурси мережі Інтернет.

Метою дисертаційної роботи автор визначає розвиток теоретико-методичного забезпечення та розробку практичних рекомендацій щодо управління формуванням бізнес-моделі освітньої послуги в умовах глобалізації.

Розгляд основних результатів дисертаційного дослідження дає змогу зробити висновок про те, що здобувач в процесі дослідження досяг поставленої мети та розв'язав основні завдання.

В процесі дослідження використані такі загальнонаукові і спеціальні методи і прийоми дослідження: морфологічний аналіз – для визначення сутності поняття «освітня послуга»; бібліографічний аналіз – для визначення сутності поняття «бізнес-модель освітньої послуги», обґрунтування типології бізнес-моделей освітньої послуги, визначення переліку факторів глобалізації, що мають вплив на сферу освіти; порівняння – для визначення структури компонентів бізнес-моделі освітньої послуги; визначення спільних і відмінних факторів глобалізації, що впливають на формування бізнес-моделі освітньої послуги, визначення популярних бізнес-моделей освітньої послуги в Україні та Китаї; узагальнення – для систематизації науково-теоретичних підходів до сутності бізнес-моделі, до змісту освітньої послуги, розробки класифікації освітніх послуг; аналізу та синтезу – для розробки бізнес-моделі освітньої послуги, для розробки методичного підходу до управління формуванням бізнес-моделі освітньої послуги, для обґрунтування методичного підходу до оцінки значущості факторів глобалізації, що впливають на формування бізнес-моделі освітньої послуги, який базується на аналізі соціально-економічних, культурних та технологічних змін у різних країнах, зокрема на прикладі України та Китаю; статистичний аналіз – для аналізу сучасних трендів розвитку бізнес-освіти; графічний – для унаочнення результатів дослідження.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень підкреслює рівень апробації результатів дослідження, що представлений працями у фахових наукових виданнях, розділом у колективній монографії та матеріалах

міжнародних науково-практичних конференціях, серед яких: «Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта» (м. Харків, 1 листопада 2023 р.), «Глобалізаційні виклики економіки, обліку, фінансів та права» (Полтава, 14 вересня 2023 р.), «Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта» (м. Харків, 3 грудня 2024 р.), «Економіка, фінанси, бухгалтерський облік та право в контексті глобалізації» (Орхус, Данія, 10 вересня 2024 р.).

Структура дисертаційної роботи відображає логічність здійсненого дослідження та особливості наукового аналізу проблеми і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел.

У вступі (стор. 18-26) автор висвітлює стан проблеми, обґрунтовує актуальність дослідження, визначає мету та формулює завдання.

У першому розділі (стор. 27–84) автором у повній мірі представлено внесок вітчизняних та зарубіжних наукових шкіл у розвиток даної галузі економічної науки. Автор зупинився на базових категоріях та поняттях формування бізнес-моделі освітньої послуги, а саме, узагальнив підходи щодо сутності поняття «освітня послуга» (стор. 27–34), визначив економічні умови та науково-технологічні чинники впливу на інноваційний потенціал підприємств та його змістовне наповнення (стор. 27-34), узагальнив класифікацію освітніх послуг (стор. 35-37), визначив основні характеристики бізнес-освіти в системі освітніх послуг (стор. 38-43), узагальнив науково-теоретичні підходи до визначення сутності (стор. 44-57), систематизував типологію бізнес-моделей освітньої послуги (стор. 63-70). Проведена автором систематизація факторів глобалізації (стор. 75-79) зумовила дослідження EdTech моделей (стор. 79-81).

У другому розділі здобувачем проаналізовано сучасні тренди розвитку бізнес-освіти в Україні та Китаї (стор. 85-103), узагальнено виклики та перспективи розвитку EdTech в Україні та Китаї (стор. 105-106). За результатами проведеного анкетування визначено мотивацію споживачів до отримання послуг в сфері бізнес-освіти та ступінь задоволеністю освітніми послугами (стор. 110-121). За результатами проведеного контент-аналізу літературних джерел, а також результатів анкетування визначено перелік факторів глобалізації в сфері освіти і запропоновано методичний підхід до оцінки значущості факторів глобалізації, що впливають на формування бізнес-моделі освітньої послуги (стор. 123-124), що дозволило порівняти ранги значущості факторів глобалізації, що впливають на формування бізнес-моделі освітньої послуги в Україні та Китаї (стор. 143-145).

У третьому розділі здобувачем визначено структуру бізнес-моделі освітньої послуги (стор. 156-161). Особливістю запропонованої бізнес-моделі освітньої послуги є те, що вона адаптована до умов глобалізації та цифрової трансформації, дозволяє гнучко інтегрувати основні та допоміжні бізнес-процеси, зберігаючи при цьому фокус на споживачеві як центрі освітньої цінності. Запропонований методичний підхід щодо управління формуванням бізнес-моделі освітньої послуги на основі інтеграції процесного підходу, який враховує ключові фактори глобалізації (діджиталізація, цифровізація,

персоналізація) та передбачає ідентифікацію бізнес-процесів і визначення ланцюжка створення цінностей освітньої послуги, а також інтеграцію бізнес-процесів з елементами бізнес-моделі освітньої послуги (стор. 165-178). Представлений методичний підхід до управління формуванням бізнес-моделі освітньої послуги доведено до апробації у ХНЕУ ім. С. Кузнеця з орієнтацією на споживачів з України і Китаю щодо надання освітніх послуг в сфері бізнес-освіти. Інтеграція процесного підходу (стор. 186-193) дозволили визначити ідентичні і різні елементи діаграм декомпозиції для Китаю та України; апробація запропонованої структури бізнес-моделі освітньої послуги дозволили сформулювати і описати дві освітні послуги ХНЕУ ім. С. Кузнеця в сфері бізнес-освіти (стор. 194-199).

Підсумовуючи, можна впевнено стверджувати, що Ду Ханьюй досягнута поставлена мета і виконані заплановані завдання; робота містить задекларовані елементи наукової новизни та їх наукову і практичну обґрунтованість. Виклад положень дисертації є достовірним, обґрунтованим, логічним, послідовним, і таким, що відповідає цілям і завданням дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в узагальненні та розвитку теоретичних положень, розробленні методичних підходів та рекомендацій щодо управління формуванням бізнес-моделі освітньої послуги. Зокрема, до найбільш вагомих і значущих результатів, що містять наукову новизну, відносяться:

- опис сутності поняття «бізнес-модель освітньої послуги» за рахунок виділення таких складових, як економічні механізми, інноваційні технології, споживачі, бізнес-процеси та ціннісно орієнтована освітня діяльність, й інтеграції економічного, інноваційного, процесного, ціннісного і структурного підходів, що дозволяє задовольняти запитів студентів, ринку праці та суспільства в умовах цифрової трансформації та глобальної конкуренції (стор. 48-57);

- методичний підхід до оцінки значущості факторів глобалізації, що впливають на формування бізнес-моделі освітньої послуги, на основі ранжування, який, на відміну від існуючих, базується на аналізі соціально-економічних, культурних та технологічних змін у різних країнах, зокрема на прикладі України та Китаю (стор. 73-78, 123-145);

- методичний підхід щодо управління формуванням бізнес-моделі освітньої послуги на основі інтеграції процесного підходу, який на відміну від існуючих, враховує ключові фактори глобалізації (діджиталізація, цифровізація, персоналізація) та передбачає ідентифікацію бізнес-процесів і визначення ланцюжка створення цінностей освітньої послуги, а також інтеграцію бізнес-процесів з елементами бізнес-моделі освітньої послуги (стор. 165-179);

- визначення та обґрунтування переліку рис бізнес-освіти як освітньої послуги через класифікацію освітніх послуг (стор. 34-37, 42-43), характеристики бізнес-освіти в системі класифікаційних ознак (стор. 39-40);

- типологізація бізнес-моделей освітньої послуги через виділення трьох основних груп – традиційні, електронні (діджитал) та змішані (гібридні)

бізнес-моделей (стор. 59-63), для кожної з яких обґрунтовано перелік видів бізнес-моделей (стор. 64-70), що дає змогу обрати відповідну бізнес-модель освітньої послуги в умовах залученні цифрових технологій і комерціалізації;

– теоретичні положення щодо формування бізнес-моделі освітньої послуги в частині удосконалення категорійного апарату (стор. 28-34), визначення типу і структури бізнес-моделі освітньої послуги (стор. 156-160), яка, на відміну від існуючих, інтегрована з бізнес-процесами надання освітніх послуг (стор. 170-180) і враховує ключові фактори глобалізації (стор. 143-145).

Теоретична цінність і практична значущість одержаних наукових результатів

Теоретична цінність отриманих наукових результатів полягає в узагальненні та розвитку теоретичних положень, розробленні методичних підходів та прикладних рекомендацій щодо управління формуванням бізнес-моделі освітньої послуги за рахунок визначення сутності поняття «освітня послуга» (стор. 28-34), обґрунтування авторського підходу до трактування поняття «бізнес-модель освітньої послуги» (стор. 48-57) через інтеграцію підходів і понять, виділення структури бізнес-моделі освітньої послуги (стор. 156-160), визначення факторів глобалізації, що впливають на формування бізнес-моделі освітньої послуги (стор. 73-79); типологія бізнес-моделей освітніх послуг (стор. 63-79).

Практична цінність положень дисертації підтверджується їх застосуванням у діяльності українських та іноземних підприємств, зокрема: у діяльність ТОВ «Центр міжнародної освіти «ИНЖЕК» (довідка № 0/1765-1 від 23.12.2024 року) впроваджено рекомендації щодо переліку і формату освітніх послуг, а також компонентів бізнес-моделі освітньої послуги з врахуванням факторів глобалізації і тенденцій розвитку бізнес-освіти в Україні та Китаї; Hubei Nanyue Education Consulting Co., Ltd. прийнято до впровадження підходи щодо формування бізнес-моделі освітніх послуг (довідка від 23.10.2024 року).

Отримані здобувачем Ду Ханьюй основні теоретичні та практичні положення дисертаційної роботи використані для забезпечення освітнього процесу на кафедрі менеджменту, бізнесу і адміністрування Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні дисципліни «Управління стартап-проектами» для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня здобуття вищої освіти (довідка № 24/86-34-95 від 17.12.2024 року).

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи висвітлено у 8 наукових працях, серед яких 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 одноосібний розділ в колективній монографії (до захисту зараховано 4 наукові публікації), 4 публікації у матеріалах й збірниках тез доповідей на міжнародних конференціях. Загальний обсяг опублікованих

праць за темою дисертації становить 2,66 друк. арк., з яких особисто автору належить 2,325 друк. арк.

Апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Ду Ханьюй має традиційну структуру: анотація, вступ, три розділи, висновки, список використаної літератури, додатки. У додатках є копії довідок про практичне використання результатів дослідження. Обсяг основного тексту дисертації становить 7,6 авт. арк., що відповідає встановленим вимогам. Зміст роботи викладено в чіткій логічній послідовності, що проілюстровано відповідними таблицями та рисунками, робота написана в науковому стилі. Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р. №40 зі змінами від 31.05.2019 р.

Автором забезпечено належний рівень академічної доброчесності: усі використані джерела коректно оформлено, власні наукові напрацювання чітко виділено, а запозичення ретельно задокументовано з дотриманням вимог щодо наукових посилань.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

До числа дискусійних питань та зауважень слід віднести:

1. У роботі автор досліджує сутність поняття «освітня послуга», спирається на положення соціального, педагогічного і економічного підходів (підрозділ 1.1) та розглядає основні аспекти кожного з підходів. Проте теоретичний апарат дослідження містить певну термінологічну невизначеність, зокрема щодо дефініції «освітня послуга» в контексті цифровізації та глобалізації.

2. Заслуговує на увагу запропонована автором типологія бізнес-моделей освітньої послуги через виділення трьох основних груп – традиційні, електронні (діджитал) та змішані (гібридні) бізнес-моделей, для кожної з яких обґрунтовано перелік видів бізнес-моделей (стор. 62-71). Але зазначена типологія не знайшла прикладного застосування в рамках дисертаційного дослідження при розробці бізнес-моделей освітніх послуг для ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

3. В розробленому автором методичному підході щодо управління формуванням бізнес-моделі освітньої послуги на основі інтеграції процесного підходу в рамках етапу 2 «Ідентифікація бізнес-процесів і визначення ланцюжка створення цінностей освітньої послуги» спостерігається дублювання бізнес-процесів, а саме у карті бізнес-процесів (стор. 170, табл. 3.2) частково дублюються функції, що ускладнює поділ між допоміжними та управлінськими процесами.

4. Дисертаційне дослідження в цілому недостатньо глибоко розглядає і враховує ризики впровадження нових бізнес-моделей освітніх послуг в умовах нестабільного освітнього середовища, особливо в Україні в умовах війни.

5. Автор слушно наводить в методичному підході до оцінки значущості факторів глобалізації, що впливають на формування бізнес-моделі освітньої послуги, результати оцінки значущості і ранги факторів в розрізі України і Китаю (стор. 143-145, рис. 2.34, рис. 2.35). При цьому не в повній мірі розкрито методику оцінювання сформованого автором переліку факторів глобалізації, що значно посилює практичну значущість заявленого підходу.

Разом з тим слід зауважити, що наведені дискусійні положення та зауваження не знижують цінності отриманих дисертанткою наукових результатів.

Загальний висновок

Дисертація Ду Ханьюй на тему «Управління формуванням бізнес-моделі освітньої послуги в умовах глобалізації» є актуальним, завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням.

Подана до захисту дисертаційна робота написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються результатами досліджень.

Дисертація Ду Ханьюй за змістом відповідає спеціальності 073 «Менеджмент», а за якістю теоретичних та методичних розробок – відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Її тему розкрито в повній мірі, поставлені завдання виконано, а результати дослідження мають наукову новизну, теоретичне значення і практичну цінність.

Дисертація Ду Ханьюй на тему «Управління формуванням бізнес-моделі освітньої послуги в умовах глобалізації» відповідає вимогам, що містяться в пунктах 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, що затверджений Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ України № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024), а її автор – Ду Ханьюй – заслуговує на присвоєння йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань «Управління та адміністрування».

Директор Навчально-наукового інституту економіки та менеджменту національного університету «Одеська політехніка»,
доктор економічних наук, професор

Світлана ФІЛИПОВА

Вчений секретар вченої ради
Національного університету
«Одеська політехніка»

Лада ПРОКОПОВИЧ